

concept of style in architecture, which combines the totality of the basic features of architecture of a certain time and place, which are manifested in the features of its functional, constructive and artistic sides. The ways of decorative design of facades are reviewed; it helps to create the perfect artistic-plastic image and to reveal the ideological content of architectural monuments. Particular attention is paid to ornamental decoration, which, together with the volume-spatial composition of the structure, accents the constructive elements or, conversely, transforms the architectural structure visually.

The unity and interconnection of architecture with the surrounding space and other types of art (sculpture, painting, arts and crafts) is described. The concept of synthesis of arts, which is the highest form of artistic development, is revealed.

An indicative content of the analysis of architectural monuments, developed by the author, based on the mentioned above criteria, is presented for the students of artistic specialties of higher educational establishments.

Key words: architecture, art, design, function, form, beauty.

УДК 378.091.212:784

Людмила Василенко
Liudmyla Vasylenko

ЗНАЧЕННЯ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

THE VALUE OF VOCAL EDUCATION FOR PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

У статті розглянуто вокальне навчання як специфічний за своїми функціями процес, який відповідає не тільки завданням щодо опанування студентами певних знань, умінь та навичок, а й спрямований на виховання, розвиток здібностей й особистісних якостей майбутніх фахівців з урахуванням їх емоційно-чуттєвої та фізичної сфери.

Ключові слова: особистість, вокальна підготовка, фахово-навчальна функція, естетично-виховна функція, рефлексивно-пізнавальна функція, особистісно-розвиваюча функція, лікувально-тренувальна функція, мовно-корекційна функція, енергетико-стимулююча функція.

Принцип відповідності змісту навчання вимогам побудови цілісної системи підготовки фахівців у вищих закладах освіти відображує необхідність комплексного підходу до визначення змісту цієї підготовки. Здійснення такого підходу дозволяє забезпечити цілісність змісту навчання й інтеграцію його складових на всіх рівнях функціонування і у всіх формах його розгортання. Зміст кожної окремої дисципліни при такому підході повинен виступати як органічна частина цілісного процесу. Вагоме значення при цьому набувають функції тієї чи іншої навчальної дисципліни в досягненні кінцевої мети професійної підготовки. І якщо одним із напрямків підготовки фахівця є процес оволодіння ним системою знань, умінь і навичок, що відбивають зміст його майбутньої професійної діяльності, то іншим напрямком має бути спрямованість навчального процесу на всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця як громадянина, професіонала і взагалі культурної людини.

Формування всебічно розвинутої особистості – процес достатньо складний, оскільки особистість не є цілісність, яку зумовлено генотипічно. Особистістю не народжуються, нею

стають (О. Леонтьєв). Корелятором особистості виступає культура, естетичний вимір якої є невід'ємною характеристикою буття й самореалізації людини, її духовного, морального та професійного зростання. На особливу увагу в цьому контексті заслуговує музика та музична освіта. Сучасність висуває перед методикою викладання музичних дисциплін завдання щодо дослідження ефективних шляхів формування особистості засобами музики. Тому розвиток педагогіки мистецтва потребує глибокого наукового підходу до виявлення співвідношення і взаємодії цих феноменів, оскільки можливості музики, зокрема співу, в плані професійно-особистісного розвитку майбутніх фахівців-музикантів ще не достатньо визначені й досліджені.

Особистісний компонент у процесі вокальної підготовки передбачає, що в центрі навчання знаходиться студент – його мотиви й цілі, захоплення й інтереси, прагнення й потреби, його неповторна психофізіологічна сутність – тобто студент, як цілісність. Тому визначати навчальну мету занять та спрямовувати, коригувати весь навчальний процес, слід орієнтуючись на розвиток особистості студента, – урахувавши становлення його пізнавальних і психічних процесів, естетичних смаків та ідеалів, професійних здібностей, особистісних якостей, діяльнісний характеристик тощо.

Опрацювання наукової літератури з питань вокальної педагогіки дало змогу зробити висновок про те, що науки, одним із предметів вивчення яких є спів (акустика, фізіологія, фонопедія, орфоєпія, естетика, мистецтвознавство, психологія, методика та ін.), недостатньо приділяють увагу проблемі особистісного підходу в процесі вокального навчання. Вони переважно присвячені дослідженню проблем, пов'язаних з вокальною постановкою голосу, кінцевим результатом якої є вокально-виконавська майстерність, а саме: визначаються принципи вокальної підготовки на основі використання фонетичного (О. Комісаров, А. Саркісян) та фонопедичного (В. Ємельянов) методів; висвітлюється процес виховання естетичного ставлення учнів до вокального мистецтва (В. Бриліна, Н. Можайкіна); досліджуються умови удосконалення вокально-педагогічної підготовки майбутніх фахівців (О. Далецький); акцентується увага на формуванні вокально-мовленнєвої культури вчителя музики (Л. Азарова, Л. Дерев'янка, Н. Швец та ін.); розкривається специфіка опрацювання шкільного репертуару в процесі вокального навчання (Л. Пашкіна). Педагогічне обґрунтування змісту вокальної підготовки дають Н. Андгуладзе, В. Антонюк, Л. Арутюнова, Л. Гавриленко, Н. Гонтаренко, Н. Гребенюк, А. Менабені, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Л. Тоцька, Ю. Юцевич; проблему формування професійно значущих якостей у процесі вокальної підготовки визначено в дисертації О. Краснової-Соколової; проблемі розвитку вокально-виконавської надійності у майбутніх педагогів-вокалістів присвячена робота О. Матвеевої.

Дослідження науковців глибоко висвітлюють предметний аспект вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, проте залишається осторонь проблема комплексного впливу співу на студентів. Таке завдання мало би стояти перед методикою вокального навчання, бо, як підкреслює С. Гончаренко, ефективність і авторитет методики знижується тоді, коли вона в своїх дослідженнях не аналізує того, що відбувається в духовному світі учня [3].

Отже, досліджуючи зміст вокального навчання, а також характер та послідовність навчальних дій у процесі вокального розвитку студентів, методика має враховувати його специфічні функції, що є *метою* представленої статті.

Практичні здобутки вокального навчання, а також власний досвід свідчать, що на етапі професійного опрацювання співацького голосу, його відшліфування, корекції, розвитку – виявляється комплекс функцій, які настільки тісно переплітаються, що їх відокремлення може бути лише умовним. З метою виявлення сутності кожної з функцій вокального навчання, розглянемо їх послідовно.

Виконуючи *фахово-навчальну функцію*, вокальна підготовка відповідає за опрацювання вокально-технічних навичок та вокально-виконавських умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва, оскільки безпосередньо готує фахівців до вокально-виконавської діяльності. В цьому контексті вокальна підготовка розглядається як процес “постановки голосу”, що

виражається у пристосуванні голосового апарату до професійного співу і відтворюється у меті досягнення певної природності й свободи звукоутворення; стійкості й рівності звучання голосу; максимальному розширенні діапазону, зростанні його сили; блиску й краси тембру; придбанні дзвінкості, польотності, здібності “литися” на одному диханні при максимальній витраті м’язової енергії.

Цей перелік якостей професійного співу є бажаним у вокальній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Але, урахувуючи той рівень співацьких здібностей, що найчастіше зустрічається у студентів педагогічних університетів, не можливо наголошувати на необхідності саме такого співацького звучання. У працях сучасних дослідників й практиків сфери музично-педагогічної діяльності підкреслюється, що вчителю музичного мистецтва не обов’язково мати великий за об’ємом і силою голос. Головне – вміти ним керувати, володіти надійною вокальною технікою, щоб, по-перше, бути еталоном, зразком для учнів, а по-друге, з успіхом витримувати те колосальне голосове навантаження, яке доведеться відчувати під час виконання своєї професійної діяльності.

Вокальна підготовка, в ракурсі висвітлення змісту фахово-навчальної функції, спрямована на максимальний розвиток вокально-технічних навичок (що формуються на основі наукової обізнаності функціонування голосотвірної системи організму людини) і вокально-виконавських умінь (які є результатом засвоєння норм, традицій та цінностей вокального мистецтва), що зорієнтовані на потреби професійної діяльності вчителя музичного мистецтва.

Другою, не менш вагомою і значущою функцією вокального навчання виступає *естетично-виховна* функція. Естетичне виховання, за визначенням Б. Ліхачова, це “...цілеспрямований процес формування особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне в житті й мистецтві, жити і творити за законами краси” [5, с. 284].

Естетичне – це “...специфічний вплив невгамовного прагнення людини до цілісності й ототожнення єдності та завершеності індивідуального та родового. Воно виникає як особливий орган і спосіб гармонізації індивіда, відновлення цілісності його функціональної життєздатності, загальної активізації і формування творчого потенціалу” [6, с. 153].

Метою естетичного виховання є потяг до прекрасного, тому мистецтво і виступає як засіб виховання. Мистецтво спонукає до переживань дійсності, його значення зростає тим більше, чим інтенсивніше в людині проявляється потреба у поглибленні знань про свій внутрішній та зовнішній світ. Мірилом цілісності мистецтва є збагачення духовності людини. Поняття духовності розкриває потребу людини у пізнанні світу, сенсу й призначення свого життя, орієнтацію на такий рівень культури, який характеризується ступенем опанування і повнотою реалізації загальнолюдських цінностей.

Діячі в галузі естетичного виховання підкреслюють важливість і необхідність формування засобами мистецтва культури почуттів й емоцій людини. Інакше невігластво почуттів і емоцій може призвести до великих втрат як у стосунках між людьми, так і в суспільстві взагалі, адже нерозвиненість емоційної сфери людини зумовлює нерозвиненість мислення й свідомості.

Усі визначені аспекти естетичного виховання особистості набувають свого особливого значення у процесі вокального навчання, оскільки виховний вплив співу підсилюється завдяки поєднанню музичного й словесного тексту. Спів має багато переваг, що сприятливо впливають на людину. Відтворений людським голосом, нашим природним музичним інструментом, спів, в силу своєї загальнодоступності, вже для дитини є одним із незамінних засобів естетичного виховання. Ще на початку ХХ століття вчитель Київської гімназії С. Булгаков, зазначав: “Спів вже по тому одному до людини стоїть ближче інструментальної музики, що не потребує ніякого посередника для утворення звуку. Він є природним органом для вираження настрою людини і тому на нього слід дивитися як на перший і найголовніший педагогічний засіб”. І далі: “Розвиваючи смак до співу, виховуючи в учнів естетичні почуття, мит цим самим впливаємо на їхню душу, на їхні серця” [2, с. 32; 38].

Вокальне навчання, ґрунтуючись на принципах академічного співу, стає носієм естетично-виховної функції внаслідок, насамперед, гедоністичної функції мистецтва. Гедоністична функція мистецтва є складовою частиною в аналізі художньої творчості, а саме – у формах і проявах чуттєвого початку в мистецтві, у його здатності викликати у студентів спектр естетичних емоцій (відчуття прекрасного, піднесеного, величного, драматичного, патетичного тощо), які надають можливість пережити естетичну насолоду. Естетична насолода у контексті вокального навчання виникає у процесі “спілкування” з вокальним мистецтвом, яке своєю гармонійністю і красою починає захоплювати студентів ще до їх безпосереднього залучення до виконавського процесу.

Діяльність людини, сповнена творчості, спрямовує особистість на досягнення власної унікальності, визначає її ставлення до себе. І. Степаненко висловлює думку, що “ставлення до себе – це той “магічний кристал”, в якому заломлюються відношення до світу цінностей і світу повсякденного життя, подібно до того, як любов до іншого починається з любові до себе” [6, с. 52].

“Образ Я” є провідним саморегулятором поведінки особистості та її життєздійснення загалом. Він виступає як воедино злита множина уявлень людини про себе у різних життєвих реальностях, що є предметом самооцінки. Усвідомлення цього і оволодіння знаннями про себе стає найважливішим засобом реалізації закладеного в особистість потенціалу. Тому особливе місце в структурі професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва має займати *рефлексивно-пізнавальна* функція вокального навчання.

Взагалі людина на своєму життєвому шляху покликана, в першу чергу, знайти самого себе. Німецький просвітитель XVIII століття І. Гердер висловлювався з цього приводу так: “куди б заходив на широких просторах історії людський розум, він шукає тільки самого себе і знаходить тільки себе самого. Чим більше чистої істини і доброзичливості зустрів він у своїх пошуках, там кориснішими, прекраснішими будуть його творіння і тим скоріше погодяться з їх правилами розуми й серця всіх людей в усі часи” [цит. за 7, с. 15].

Рефлексія людини щодо себе та своєї діяльності є однією з найважливіших умов її розвитку. В контексті особистісно-орієнтованого навчання, рефлексія займає своє належне місце в психології та педагогіці, зокрема в музичній педагогіці. Музично-педагогічний аспект рефлексії розглядають як:

- чинник самовдосконалення майбутнього вчителя музики (О. Рудницька);
- показник самопізнання вчителя музики, що дозволяє “притосуватися” до себе, до своєї природи у різних видах творчої діяльності (Г. Ципін);
- підґрунтя творчості вчителя музики, що виражається в його самореалізації, в розкритті здібностей і талантів (І. Гринчук).

Явища, що пов’язані з рефлексією, а саме: самопізнання, самоаналіз, самооцінка, самореалізація, самоствердження тощо, знаходять своє відображення й у вокальній підготовці, де науково-педагогічну думку слід спрямовувати на те, щоб надати студенту не тільки адекватних знань про себе, а й утворити умови формування позитивного ставлення до себе, до досягнення цінностей своєї особистості. Тільки тоді майбутній фахівець здобуде того рівня самовизначеності й впевненості у своїх силах, який допоможе йому повніше використати особливості своєї індивідуальності для досягнення успішності в професійній діяльності, а також стверджуватися у соціальному середовищі. Отже, вокальне навчання допомагає студентам “відкрити” себе у вокально-виконавській справі та “сприйняти” свою природу і, на цій основі, мати змогу найповніше реалізувати свої здібності у майбутній професійній діяльності.

На етапі, коли студент ще не усвідомив своєї професійної готовності, він повинен усвідомити свою особистісну вагу в процесі навчання, що дозволить йому задовольнити власні потреби і наміри, а це чи не найкоротший шлях до професійного зростання, працездатності й наполегливості. Визнання первісної цінності кожної людини як особистості розкріпачує її, сприяє індивідуальному розвитку. Саме на це спрямовано *особистісно-розвиваючу* функцію

вокального навчання, яка, на основі набутих рис самовизначення, впливає на розвиток особистісних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Щоб сформувати в учня якусь рису особистості, як стверджує М. Левітов, слід, перш за все, “утворити ситуацію, в якій учень вперше пережив би відповідний даній рисі психічний стан, а потім цей стан закріпити, зробити стійкою цю рису особистості” [4, с. 292]. Такою ситуацією у вокальному навчанні виступає виконання студентами творів вокальної музики, адже вокально-виконавська діяльність здатна розвивати й удосконалювати інтелектуальні, емоційні та вольові властивості людини, є умовою реалізації її темпераменту, характеру, почуттів і емоцій, дає змогу особистості розкритися як для себе, так і для інших. В науці цей процес визначається як “саморозкриття в творчості”, який походить від психоаналізу З. Фрейда, аналітичної психології К. Юнга, психодрами Дж. Морено.

Саме в творчості людина пізнає себе і саме завдяки творчій активності, що ґрунтується на її внутрішній гармонійності й цілісності, вона набуває характеру відкритості, яка виступає сьогодні як істотна актуальна, фундаментальна риса особистості, котра, в свою чергу, є чинником комунікативності людини, бо породжує симпатію у спілкуванні між людьми.

Серед досліджень процесів багатостороннього впливу вокалу на особистість, значне місце займає його *лікувально-тренувальна* функція. Зміни в організмі, що спостерігаються у процесі оволодіння вокальною технікою, безпосередньо пов'язані з тренуванням співацького голосу. Фізіологічна сутність тренування полягає в прогресивних функціональних і структурних змінах, що відбуваються в організмі людини під впливом багаторазово повторених м'язових вправ. Процес вокального тренування є ґрунтовним чинником удосконалення всього організму (як його м'язової так вищої нервової системи), який регулює процес дихання, м'язів тонус і стан психіки. Доведено, що спеціальні дихальні вправи не тільки підвищують стійкість організму до кисневої недостатності, а й сприяють урівноваженню нервових процесів. Так, на основі вокальних дихальних вправ О. Стрельніковою, розроблена так звана “парадоксальна” дихальна гімнастика, яка первісно була спрямована на відновлення співацької функції голосу. Однак досвід роботи автора показав, що оволодіння і систематичне виконання цієї гімнастики сприяє лікуванню бронхо-легеневих, серцево-судинних, нервових та інших захворювань.

У процесі вокального тренінгу простежується напруження, розслаблення м'язів. Від ступеня м'язового напруження, як відомо, залежить потреба організму у кисні, а під впливом розслаблення знижується потік імпульсів, що йде від рецепторів м'язів, зв'язок і суглобів у центральну нервову систему. Інтенсивні рухи діафрагми під час співу чудово “масажують” органи черевної порожнини, що, в свою чергу, поліпшує їх роботу і сприяє лікуванню хвороб шлунково-кишкового тракту, печінки та інших органів. Не випадково відомий терапевт ХХ століття О. Залманов при всіх захворюваннях організму людини надавав великого значення відновленню природних рухів діафрагми.

Про цілющі властивості співу було добре відомо ще з давніх давен. Ще тоді люди відзначали благодійність звукових вібрацій на їх організм. Так, стародавні індійські трактати стверджують, що спів різних голосних звуків, з особливою технікою напруження м'язів обличчя, впливає на роботу внутрішніх органів. Наприклад спів звуку “І” – впливає на роботу нирок, тривале “О” – стимулятор для залоз внутрішньої секреції, “Є” – призводить до порядку серцево-судинну систему тощо.

Резонансний ефект звукових вібрацій широко використовувався в системі східних шкіл: школа Аюрведі, школа ДАО, Китайська циган-терапія та інші. На важливість вібраційних ефектів вказують і фахівці сучасної музикотерапії. Так, В. Востоков підкреслює, що вібрація голосу важлива для гарного самопочуття, оскільки відтворення вокальних звуків змушує вібрувати гланди, залози і очищувати організм від викидів, що допомагає уникати простудних захворювань. “Співайте, щоб бути здоровим” – наголошує автор [1, с. 64].

Отже, лікувально-тренувальна функція вокального навчання має винятковий вплив на професійне становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва, адже вчитель, який

співає, повинен мати здоровий голосовий апарат, гарний тонус м'язів та міцну нервову систему. А це, в комплексі, не дозволяє привести до втрати основних якостей професійного співацького звучання голосу: витривалість, блиск, польотність, можливість долати різне теситурне навантаження тощо.

Важко перебільшити значення вокальних занять щодо усунення деяких мовних недоліків. Особливо це стосується тих, хто заїкається. У цьому аспекті вокальне навчання виконує *мовно-корекційну* функцію.

Заїкання належить до патологічних розладів, які впливають на особистість, її психічну і соматичну структуру, зумовлюючи помітні зміни в емоційній і вольовій сферах. У свою чергу, патологічні зміни в організмі піддаються впливу емоцій й афектів. Відомо, що сильні емоції можуть викликати “шок” у людини, дезорганізувати її діяльність і тримати певний час у слабкому та пригніченому стані, в якому не можна зробити нічого, що потребує певного напруження і зосередження. Це стосується і мови. У мові кожної людини підвищена емоційна збудливість має багато засобів вияву: в інтонації, темпі, паузах, у підвищенні й зниженні голосу. Тому так важливо знайти підхід до регулювання емоційної сфери того, хто заїкається. Одним із таких засобів є вокальні заняття, де зосередження на красі співацького звуку знімає зайве емоційне напруження, а специфічність вокального звуковедення призводить до гармонізації функцій дихальних та мовних органів, в результаті чого заїкання повністю зникає.

Процес співацької діяльності, сповнений зацікавленістю, здивуванням, бажанням, захопленням тощо, що надає студентам емоційного та фізичного задоволення. Можна сказати, що спів є своєрідною “технікою почуттів” (за Л. Виготським), яка виступає організуючим чинником діяльності людини. Всі ті переживання, почуття та емоції, які відчуває студент під час співу, є активною фазою його існування. Вони обумовлюють механізм духовних процесів особистості студента, спрямовують певним чином систему його поведінки, надають (незалежно від того, усвідомлюється це індивідом чи ні) певну позитивну установку його діям, прагненням і мотивам. Інакше кажучи вокальне навчання виконує *енергетико-стимулюючу* функцію на етапі професійно-особистісного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва і має певну векторність.

Когнітивний вектор енергетико-стимулювальної функції в процесі вокального навчання пов'язаний із вдоволенням пізнавальних потреб студента, в результаті чого утворюються “інтелектуальні почуття” (Я. Голосовкер), “інтелектуальні емоції”, або афективно-когнітивні комплекси (Є. Ільїн), “інтелектуальна радість” (Аристотель) у вигляді подиву, здивування, цікавості, інтересу, допитливості тощо. Означені афективно-когнітивні комплекси пов'язані із захопленням, тобто захоплює те, що їх викликає. Захоплення співом викликає у студентів інтелектуальні переживання/емоції щодо досягнення наукових істин – психологічних, фізичних і фізіологічних явищ і законів “співочої природності” людини, підсилюючи та розвиваючи у майбутніх фахівців ціннісно-смыслову мотивацію до вокальних занять.

“Тілесний вектор” безпосередньо пов'язаний зі сферою тілесних відчуттів студента-вокаліста, оскільки музичним інструментом співака є не його голосовий апарат – “система органів, що слугують для утворення звуків голосу та мови” (Л. Дмитрієв), а безпосередньо він сам, у всій своїй цілісності. Щодо суб'єктивності співацьких відчуттів, то для вокальної підготовки важливим є їхня позитивність, тобто не може вибудовуватися співацька майстерність на фізичному стражданні студентів. Процес співу має приносити задоволення студенту, і саме на тілесному рівні, що є обов'язковим і необхідним фактором вокального навчання. Позитивна насиченість цих відчуттів пов'язана, насамперед, із біологічною сутністю людини, яка вимагає блага для життєдіяльності її організму.

Вокальне навчання (яке розглядає спів як баланс психофізіологічного стану людини) містить потенціал професійно-особистісного розвитку студентів педагогічних університетів, стимулюючи їх волю, спостережливість, п'янять, увагу, уяву, мислення тощо.

Сприяє спрямуванню енергії життєдіяльності майбутніх фахівців на самовдосконалення, самореалізацію як у професійній діяльності, так і в особистому житті.

Подальші розвідки порушеної проблеми можуть бути спрямовані на визначення та обґрунтування організаційно-методичної моделі професійно-особистісного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва засобами вокальної підготовки.

Список використаних джерел

1. Антонова-Турченко О. Г. Музична психотерапія [Текст] : посібник-хрестоматія / О. Г. Антонова-Турченко, Л. С. Дробот ; Інститут змісту і методів навчання. – Київ : [б.в.], 1997. – 258 с.
2. Булгаков С. Значение музыки и пения в деле воспитания и в жизни человека: Приложение к циркуляру по Киевскому учебному округу за 1901 г. / С. Булгаков. – Київ : Лито-Типография, 1901. – 71 с.
3. Гончаренко С. У. Методика як наука / С. У. Гончаренко // Шлях освіти. – Київ, 2000. – № 1. – С. 2–6.
4. Левитов Н. Д. О психологических состояниях человека / Николай Дмитриевич Левитов. – М. : Просвещение, 1964. – 344 с.
5. Лихачёв Б. Т. Педагогика. Курс лекций: Учебное пособие. – 2-е. изд. – М. : Прометей, 1996. – 464 с.
6. Мистецтво життєтворчості особистості: Науково-методичний посібник: У 2-х ч. / Під ред. В. М. Доній. – 1997. – Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості. – 392 с.
7. Сапронов П. А. Культурология : Курс лекций по теории и истории культуры / П. А. Сапронов. – СПб : Союз, 1998. – 559 с.

The personal component in the process of vocal training assumes that the student is at the center of study – his motives and goals, enthusiasm and interests, aspirations and needs, his unique psycho-physiological essence – that is, the student as integrity. Therefore, to determine the educational purpose of studies and to direct and adjust the entire educational process it is necessary to focus on the development of the student's personality, taking into account the formation of his cognitive and psychological processes, aesthetic tastes and ideals, professional abilities, personal qualities, activity characteristics, etc. The objective of the article is to reveal the content of the specific functions of vocal education on the way of professional and personal development of students of pedagogical universities.

According to the objective, the essence of the following functions of vocal education is revealed: the vocational training function, oriented to the processing of vocal skills of a future teacher of musical art; aesthetic-educational function, aimed at obtaining aesthetic pleasure from communication with vocal art; reflexive-cognitive function, aimed at creating conditions for the formation of a positive attitude of students towards themselves, to the comprehension of the values of their personality; person-developing function aimed at the development of students' intellectual, emotional and volitional properties, which is a condition for realization of their temperament, character, feelings and emotions; therapeutic and training function, aimed at ensuring the stable work of the vocal apparatus of future specialists, taking into account the harmonization of their physiological state; the linguistic correction function, aimed at eliminating linguistic disadvantages of students due to the specifics of vocal sound behavior; energy-stimulating function, which determines the mechanism of the spiritual processes of the student's personality, directs the system of his behavior, provides a positive setting to his actions, aspirations and motives.

Further investigations of the affected problem may be aimed at defining and substantiating the organizational and methodical model of professional and personal development of future teachers of musical art by means of vocal training.

Key words: *personality, vocal training, vocational training function, aesthetic-educational function, reflexive-cognitive function, person-developing function, therapeutic training function, language correcting function, energy-stimulating function.*

УДК 378.016:780.016.432

*Людмила Воевідко
Liudmyla Voievidko*

І ФОРТЕПІАННА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PIANO TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

У статті окреслено системний підхід до вивчення шкільного пісенного репертуару в процесі фортепіанної підготовки здобувачів вищої освіти. Виокремлено вимоги до активізації процесу фортепіанної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, фортепіанна підготовка, шкільний пісенний репертуар, структурна модель, деталізованість, систематичність, актуальність.

Складні соціально-економічні проблеми в житті українського суспільства обумовлюють нові підходи до всіх ланок освітньої системи. В таких умовах успішною і конкурентно-спроможною буде особистість, здатна до постійних змін, на що вказують в освітніх документах, Державній національній програмі “Освіта” (Україна XXI), Національній доктрині розвитку освіти, програмі “Вчитель”.

Важливою компонентою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з фортепіанної підготовки є засвоєння та збереження у виконавській та методичній готовності шкільного пісенного репертуару. Таку ділянку роботи не можливо переоцінити через її перманентну актуальність та необхідність активізації процесу вивчення шкільного пісенного репертуару студентами у вищій школі. Сучасний музично-педагогічний фахівець має володіти широким спектром різноманітного педагогічного репертуару для фундаментальної готовності до музичного виховання школярів.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концептуальні положення теорії художнього пізнання (Л. Виготський, Л. Закс, М. Каган, Є. Крупнік); освітні документи про основні положення стратегії розвитку вищої освіти в Україні (В. Андрущенко, Г. Балл, Б. Братусь, Р. Вендровська, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Г. Падалка); психолого-педагогічна теорія розвитку професійних якостей особистості в процесі різних видів мистецької діяльності (Ф. Василюк, О. Щолокова). Вивченню шкільного пісенного репертуару присвячено праці Н. Гуральник, Л. Гусейнової, Н. Кашкадамової, Г. Падалки, О. Щолокової та інших. Сучасна теорія та методика музичної освіти розглядає виконавську підготовку як невід’ємну частину фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва (А. Болгарський, С. Горбенко, Н. Гуральник, Т. Завадська, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова).

Структурна модель діяльності майбутнього педагога-музиканта орієнтована на інтегративну сутність та складається з різних видів виконавської підготовки, зміст яких передбачає гнучку варіативність, готовність до відбору та реалізації оптимальних способів розв’язання будь-яких педагогічних завдань, спираючись на передові педагогічні доробки та на глибокі теоретичні знання і переконання. Б. Асаф’єв уважав, що вчитель не повинен бути фахівцем у якій-небудь одній галузі музики, а має виконувати функції і теоретика, і регента, і фахівця з питань історії музики, музичної етнографії, і виконавця, який володіє музичним інструментом, він завжди повинен уміти спрямувати увагу школярів на сприйняття музики [1, с. 84].

Переконані, що задля активізації процесу вивчення шкільного пісенного репертуару студентами вищої школи необхідне систематизоване, поетапне, послідовне та таке, що вимагає логічної структуризації опрацювання навчального матеріалу та відповідна класифікація з урахуванням того, що впродовж усього часу навчання у вищому навчальному закладі студенти